

माध्यमिक शिक्षा बोर्ड, राजस्थान,

माध्यमिक परीक्षा

प्रश्नवार प्राप्तांकों की सारणी (परीक्षक के उपयोग हेतु)			
प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक	प्रश्नों की क्रम संख्या	प्राप्तांक
1	18	19	4
2	5	20	4
3	10	21	
4	2	22	
5	2	23	
6	2	24	
7	2	25	
8	2	26	
9	2	27	
10	2	28	
11	2	29	
12	2	30	
13	2	31	
14	2½	योग	76½
15	3	प्राप्तांकों का कुल योग (Round off)	
16	3	अंकों में	शब्दों में
17	3	77	सतहतर
18	4		

परीक्षक के हस्ताक्षर Wसंकेतांक 63091

प्रमाणित किया जाता है कि इस उत्तर पुस्तिका के निर्माण में 60 जी.एस.एम. ईको मैपलिथो कागज ही उपयोग में लिया गया है। 181/2026

(प)

नो

परीक्षक के नामांक नहीं लिखें।

माध्यम — हिन्दी ☐ अंग्रेजी ☐विषय Punjabiपरीक्षा का दिन Fridayदिनांक 27 February 2026

नोट :- परीक्षार्थी के लिए आवश्यक निर्देश इस पृष्ठ के पिछले भाग पर उल्लेखित हैं। जिन्हें सावधानी पूर्वक पढ़ लें व पालन अवश्य करें।

परीक्षक हेतु निर्देश :- (1) परीक्षक को उपरोक्त सारणी अनुसार प्राप्तांक भरना अनिवार्य है, अन्यथा नियमानुसार दंडित किया जायेगा।

(2) परीक्षक उत्तर पुस्तिका के अन्दर के पृष्ठों के बायीं ओर निर्धारित कॉलम में लाल इंक से अंक प्रदत्त करें।

(3) कुल योग भिन्न में प्राप्त होने पर उसे पूर्णांक में ही परिवर्तित कर अंकित करें (उदाहरणार्थ: 15 ¼ को 16, 17 ½ को 18, 19 ¾ को 20)

परीक्षार्थियों के लिए आवश्यक निर्देश

1. समस्त प्रश्नों का हल निर्धारित शब्द सीमा में इसी उत्तर पुस्तिका में करना है। विशेष परिस्थिति में अतिरिक्त उत्तर पुस्तिका, उत्तर पुस्तिका भरी हुई होने पर पर्यवेक्षक एवं वीक्षक की अनुशंसा पर ही उपलब्ध कराई जायेगी।
2. प्रश्न-पत्र पर निर्धारित स्थान पर ही अपना नामांक लिखें।
3. प्रश्न-पत्र हल करने के पश्चात् जिस पृष्ठ पर हल समाप्त होता है, उस पर अन्त में "समाप्त" लिखकर अन्त के सभी रिक्त पृष्ठों को तिरछी लाईन से काटें।
4. निम्न बातों का विशेष ध्यान रखें अन्यथा अनुचित साधनों की रोकथाम अधिनियम के तहत कार्यवाही की जा सकेगी:-
 - (i) उत्तर पुस्तिका के ऊपर/अन्दर तथा प्रश्नोत्तर के किसी भी भाग में चाही गई सूचना के अलावा अपना नामांक, नाम, पता, फोन नम्बर अथवा पहचान की कोई अन्य प्रकार की सूचना आदि अंकित नहीं करें अन्यथा "अनुचित साधनों के प्रयोग" के अन्तर्गत कार्यवाही की जावेगी।
 - (ii) उत्तर पुस्तिका के पृष्ठों को फाड़ें नहीं। उत्तर पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर अंकित संख्या के अनुसार पृष्ठ पूरे होने चाहिए। परीक्षार्थी उत्तर पुस्तिका प्राप्त करते ही पृष्ठ संख्या जांच कर लें यदि पृष्ठ कम/अधिक या क्रम में नहीं हैं तो वीक्षक से तुरन्त बदलवा लें।
 - (iii) परीक्षा केन्द्रों पर पुस्तक, लेख, कागज, कैल्क्यूलेटर, मोबाईल, पेजर आदि किसी भी प्रकार का इलेक्ट्रॉनिक उपकरण तथा किसी भी प्रकार का हथियार आदि ले जाना निषेध है।
 - (iv) वस्त्र, स्केल, ज्योमेट्री बॉक्स पर कुछ न लिख कर लावें। टेबल के आस-पास कोई अनुचित सामग्री नहीं होनी चाहिए, इसकी जांच कर लें।
 - (v) अपनी उत्तर पुस्तिका/ग्राफ/मानचित्र आदि परीक्षा भवन से बाहर ले जाना दण्डनीय अपराध है, अतः परीक्षा समाप्ति पर उत्तर पुस्तिका वीक्षक को बिना सौंपे परीक्षा कक्ष नहीं छोड़ें।
5. उत्तरों को क्रमानुसार एक ही स्थान पर लिखें। प्रश्न क्रमांक भी सही अंकित करें, अन्यथा दण्ड स्वरूप परीक्षक को 1 अंक कम करने का अधिकार है। बीच में उत्तर पुस्तिका के पृष्ठ रिक्त न छोड़ें। गणित विषय के लिए रफ कार्य उत्तर पुस्तिका के अंतिम पृष्ठों पर करें तथा तिरछी रेखा से काटें।
6. जहाँ तक हो सके प्रश्न के सभी भाग के उत्तर, उत्तर पुस्तिका में एक ही स्थान पर अंकित करें।
7. भाषा विषयों को छोड़कर शेष सभी विषयों के प्रश्न-पत्र हिन्दी-अंग्रेजी दोनों भाषा में मुद्रित हैं। किसी भी प्रकार की त्रुटि/अन्तर/विरोधभास होने पर हिन्दी भाषा के प्रश्न को ही सही माना जाये।

1

परीक्षक द्वारा प्रदत्त अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
		<u>घंटा-३</u>
	1.	येठ फिषे यूमतां दे मरी हिरफय टी चैठ रे :-
/	I)	अ) मिमरी।
/	II)	अ) भाएी गुमराम ती।
/	III)	अ) हे मरीगां मेरीभा।
/	IV)	उ) बुँध।
/	V)	अ) गल्ली टा गीउ।
/	VI)	उ) गम्भीर रे।
/	VII)	उ) 5 एमच 1925।
/	VIII)	अ) धीराले।
/	IX)	उ) चनुडा पांथी।
/	X)	उ) रयूर मिथ ले।
/	XI)	अ) पेमी हे लिआह।

P.T.O.

ਪਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਦਤ ਅੰਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਸੰਖਿਆ

ਪਰੀਖਾਰੀ ਉਤਰ

XII) ਅ) ਰੁਪਈਏ।

XIII) ਸ) ਰੁੱਖ ਦਾ ਛੁੱਕੜ।

XIV) ਓ) ਦੁਆਬੀ।

XV) ਏ) 3।

XVI) ਸ) ਆਦਰ।

XVII) ਅ) ਅਣਖੀਸ਼ਾ।

XVIII) ਅ) ਯਤਨ।

2. ਥਾਪੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:-

I) ਅਸਾਂ ਜੱਟ 'ਮਰਿਹ' ਦੀ ਪਾਈ।

II) 'ਮਿਸਬਾ ਸਿੰਘ - ਮਿਸਬਾ ਸਿੰਘ'।

III) 'ਪੇਸ਼ੀ ਦੇ ਲਿਆਣੇ'।

IV) ਇਕਰਾਰ।

V) ਮੋੜੀ ਜਾਂ ਮਰਾ ਰਿਤਾ। ਉਪਰੀ - ਮੋੜੀ।
ਮੋੜੀ

P.T.O.→

परीक्षक द्वारा
प्रदत्त अंक

प्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

VI)

VI)

— — — — —

2.

ਘੁਮਨਾਂ ਨੂੰ ਜੱਥੇ ਰੱਬੇ :-

I)

ਘਾਹਾਂ (ਗਗ ਮੂਰੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਵਡਭਾਗੀ ਮਨੁੱਖ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ
ਮਗਨ ਘੁਮਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਨਾਮ ਜੱਥੇ ਦਾ ਰੰਮ ਸੇ ਰੇ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਾਪ ਜਮਾਦ ਰਹੇ
ਜਾਂ।

II)

‘ਮੂਰਖ ਨੇ ਅਮਰੀ’ ਸਮੇਂ ਗਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਸ਼ਾਪ ਮਿਸਰੀ
ਜੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੇਡਸ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਨਾਂ ਜਾਂ ਮੁੜਾਉਣਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਚਾਰਿਰਾ ਬਖਸ਼ਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਹ ਸੂਰਿਸ਼ ਵੀ ਰਹੇ ਚਾਰਿਰਾ
ਜਾਂ।

III)

‘ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ’ ਵਹਿਤਾ ਇਹ ਵਹੀ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਭਾਗਤ (ਭੜਾ ਧੰਨਾਧ)
ਅਤੇ ਧਾਰਿਮਤਾਨ (ਸੰਤਿ ਧੰਨਾਧ) ਬਣਨ ਦਾ ਜਿਸ ਰਹੇ ਜਾਂ।

IV)

‘ਬੁੱਧ’ ਵਹਿਤਾ ਇਹ ਵਹੀ ਨੇ ਸਾਂ, ਭਗ, ਨੂੰ, ਪੀਆਂ, ਗਾਏ,
ਗਾਈ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮਿਰਾ ਬਾਏ ਗੱਲ ਰਿਲੀ ਜੋ ਕਿ ਉਸ
ਨੂੰ ਬੁੱਧਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਭੇ ਮਿਸ਼ਾਪਾਂ ਵਾਂਗ ਧਿਅਮ ਮਿਸਰਾ ਜਾਂ।

V)

‘ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਏ ਧਰਮਦਾਤਾਂ’ ਸਮੇਂ ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
ਅਰਿਸ਼ਟਧਰ (ਅਰਿਸ਼ਟ-ਫਗਮੇਸ਼) ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਰਨਣ ਰਹੇ ਜਨ
ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਮੱਧੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧੰਨਦਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਜਨ।

B.T. 9

प्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

XII समाचारपर संधर्ष → अरुण - मित्राद्वय, मँड, मँड

P.T.O.

परीक्षक द्वारा
प्रदत्त अंक

प्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

ਖੰਡ-ਅ

ਮਿਠੱਗਾ ਖੋਲ੍ਹਾ ਮੰਝੀਧੀ:-

4. ਫੁਰਹਾਂ ਮਿਰਸੇਖ :- "ਮਿਠੱਗਾ"।

5. ਘੋਰਨ ਅਨਮਾਹ ਦਿਲਸ਼ਾ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਦਿਲਸ਼ਾ ਜਿ ਰੇ ਫੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਮਰਿਸ਼ਮ ਰਹਾ ਜੋ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜੰਗਲੀ ਜੋ ਜਾ ਦੇਵਤਾ ਜੋ।

6. ਮਿਠੱਗਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਹਾਗਥ ਦੀ ਧਜਾਏ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ, ਦਿਚਾਸ਼ਾਂ
ਤੇ ਗਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂਝ ਜੁਲੀ ਜੋ।

7. ਮੱਥਾ ਮਿਠੱਗ ਮਰੀਫੀ ਪ੍ਰਮੰਨਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸੋਮਾ ਜੁਲਾ ਜੋ।

8. ਸੋਥੇ ਮੁਥਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ :-

(i) ਜੀਵ - ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਾਣੀ।

(ii) ਅਨੁਭਵ - ਮਰਿਸ਼ਮ।

(iii) ਫੋਰ - ਜੰਗਲੀ।

(iv) ਪ੍ਰਮੰਨਤਾ - ਖੁਸ਼ੀ।

ਪ੍ਰਮਾਣ ਜੋ ਰਹੀ:-

9. ਰਹਿਤੋਰੀ ਫਾਰਿਸ਼ ਸਾਹ ਹੈ 1947 ਦੇ ਭਗ-ਮਾਰੂ ਫਸ਼ਾਲੇ ਸਮੇਂ
ਦਿਮਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਰੀ ਧਿਧਤਾ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦੀ

P.T.O.

ਪਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਦਤ ਅੰਕਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਸੰਖਿਆ

ਪਰੀਖਾਰੀ ਉੱਤਰ

ਬਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੁੱਥ ਫੰਡਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ
ਕਰੀ ਤੇ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਪਿਯਾਜ਼ ਦਾ ਮੀਤ
ਮੁਝਾਏ ਅਤੇ ਆਖਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਬਾਜ਼ ਪੰਜਾਬ
ਦੀ ਪਸੰਦੀ ਉਧਰ ਫੁੱਲ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਖੜਕਾਰੀ
ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਸਕੇ।

10. ਖਾਸ ਅਤੇ ਇਛਾਸ ਚਾਚੇ-ਤਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਨ ਜਿਹਨਾਂ
ਜੀ ਬੇਤੀ ਥਾੜੀ ਜਾਂਝੀ ਸੀ। ਖਰੜੂ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿੱਖ
ਇਹ ਮਰਦਾਸ ਦੇ ਖੜਕਾਰੇ ਇਹ ਖਾਸ ਧੌਂਸਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦੇ
ਤਾਜ਼ਿਆਂ ਚੁਰੀ ਜਾਂਦੇ ਮੁੰਡੀਆ ਉਹਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ
ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਫਿਰਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਛਾਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ।
ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਖਾਸ ਨੂੰ ਹੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਅੱਡੇ
ਕੋਣ ਦਾ ਫੰਸਲਾ ਦਿਤਾ।

11. ਤਾਈਂ ਮਰਦਾਸਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1459 ਈ. ਨੂੰ ਗਹਿ ਭੇਟੀ
ਦੀ ਉਸਦੀ (ਨਰਾਇਣ ਮਾਰਿਥ) ਵਿਖੇ ਜਿਥਾ ਮੇਖਧੁਰ
ਇੱਥੇ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਧਾਰਾ ਜੀ
ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਚੀਧੀ ਸੁਖੇ ਸੀ। ਉਹ ਮਗਰੀ
ਪਾਇਲਾ ਨਾਮ ਮੰਦਰਿਤ ਮਨ।

12. ਮਧਵਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ੀ :-

ਮਧਵਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ੀ ਮਾਧਵੇ ਦੇ
ਇਸ਼ਾਰੇ ਦੀ ਧੌਂਸੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਜਿਥਿਆ ਜਿਹਨਾਂ ਇਹ
ਇਹ ਧੌਂਸੀ ਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਨ :- ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਿ ਫੀਲੋਟ,
ਧਰਿੰਡਾ ਅਤੇ ਪੁਪਿਆਣਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਮੋਸਾ,
ਮਾਨਮਾ ਅਤੇ ਘਰਿਸ ਪਾਇਆਏ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਿਚਲਾਈ
ਧੌਂਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

P.T.O.

ਪਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਦਤ ਅੰਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਸੰਖਿਆ

ਪਰੀਖਾਰੀ ਉੱਤਰ

13. ਘਨੁਅਰਖਰ ਸ਼ਬਦ :-

(i) ਸ਼ੰਗ :-

(ii) ਸ਼ੰਗ :-

(ਓ) (ਉਨਿਅ) :- ਇਹ ਸ਼ੰਗ ਮਰਾਹੀ ਏ ਫਿਰ ਖੇਡ-
ਉਮਾਮਾ ਜਾਧਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਏ ਮਰਾਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ।

(ਅ) (ਗੰਗ) :- ਮੁਗ਼ੀਤ ਪਾਈ ਏ ਤਰਿਆ ਸ਼ੰਗ ਚੁੱਲੀ
ਖੇਡ ਏਫ਼ ਜਾ ਰਿਸਾ ਮੀ।

(ii) ਭੰਡੀ :-

(ਓ) (ਧੰਡੀ ਏ ਭੰਡੀ) :- ਮੌਗ ਜਹੇਂ ਘਾਈ ਫਿਰ ਰੁਮਿਆ
ਮੀ ਭਾਂ ਉਹ ਘੋਰ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਭੰਡੀ ਏ ਮਗੇ ਜੀ ਘਾਜ਼ ਆ ਰਿਆ।

(ਅ) (ਪੱਗ-ਭੰਡੀ) :- ਮੁਗ਼ੀਤ ਖੇਡ ਏ ਪੱਗ-ਭੰਡੀ ਤੇ
ਆਉਂਦਾ ਤੇਰਿਆ ਜਾਹ ਫਿਰ ਜੀ ਚੁੱਲ ਰਿਆ।

ਖੰਡ-੮

ਯੱਧ ਰਹੇ :-

ਜਾਂ

14.

‘ਸਿਮਰੁ ਰੁਖ ਸਗਲਿਗ’ ਰਹਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸਾਰਾ
ਗਉਤ ਹੈ ਜਿਸ ਏ ਰੇਹਰੀ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ
ਨੂੰ ਰਿਖਾਏ ਅਤੇ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਹੁਰ ਗਉਤਾ ਜਾਇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

P.T.O.

ਪਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਦਤ ਅੰਕਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਸੰਖਿਆ

ਪਰੀਖਾਰਥੀ ਉੱਤਰ

23

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ (ਨਿਰਮਾਣਤਾ) ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।
ਇਸ ਵਿਚ ਮਨ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਹੋਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ
ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਜੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗੀਆਈਆ ਦਾ
ਅਸਰ ਨਿਵੇਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਬੰਦ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ।

15.

ਮਹਾਨਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਜਗਰੀ ਉਤੇ 31 ਅਗਸਤ
1887 ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਭੁਗਤ ਸਿੰਘ
ਦੀ 19 ਅਗਸਤ 1887 ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੇਦਕ
ਮਾਝਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਜਗਰੀ ਘਰ ਘੁੱਲ
ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੇ ਗਜਗਰੀ ਭੁਧ ਸਿੰਘ
ਦੀ ਨਿਯਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਾਝੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੰਗਾ
ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਆ ਗਈ।

ਮਹਾਨਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਜਗਰੀ ਘਰ ਵਿਚ ਆਟਾ-
ਜੌਂਧਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਮੀ ਖਰ 1924 ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇ ਅਧੀਨ
ਕਰ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਝੇ ਵੱਡੇ ਧੀਰਾਨੇਰ ਘਰਾ ਵਿਖੇ।
ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇਖਦੇ 80 ਰਿਜ਼ੋਮੀਟਰ ਮੀ ਜੇ ਰਿ ਵੱਧ ਦੇ 500
ਰਿਜ਼ੋਮੀਟਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਜਾ ਅਤੇ ਗਜਗਰੀ
ਦੀ ਸੁਭਾਵੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਪੁੱਛ ਨਾਲ ਜੰਗੀਆ

3

17
16

ਕਰਤਾਰੇ ਦਾ ਚਾਰਿਤਰ-ਵਰਨਣ

‘ਖੂਨ’ ਕਾਹੀ ਦਾ ਮੁਖ ਪਾਤਰ:- ਕਰਤਾਰਾ ਖੂਨ ਕਾਹੀ ਵਿਚ
(i) ਮੁਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਧੂਰ ਕਾਹੀ ਉਸ ਦੇ

P.T.O.

ਲਿਖਤ-ਗਿਰਤ ਜੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ।

(ii) ਜੱਗ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸੂਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ :- ਰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜੱਗ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹੀਪੇ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਜੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸਿਆ।

(iii) ਪਾਪਰੀ ਸੁਤਾਅ :- ਰਗਤਾਂ ਖਾੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜੱਗ ਦੀ ਸਮੇਂ ੨ ਥੁਮਾਂ ਜਮੀਨ ਖੰਡਾਂ ਘੁਮਾਂ ਜਮੀਨ ਵੀ ਗੁਰੁਪਣਾ ਚਾੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਥਾਵਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮਰੀਮਾਂ ਵੀ ਘੜਾਇਆ।

(iv) ਭਰੀਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ :- ਰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰੀਜੇ ਨੂੰ ਭਰੀਜੇ ਦਾ ਵੇਰੀ ਸਮਝਣ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਮੈਂਦਰੇ ਗਿਆ ਸੀ।

(v) ਸੁਝ ਆਉਣੀ :- ਅੰਤ ਵਿਚ ਰਗਤਾਂ ਦੀ ਵੇਰ-ਭਾਵਨਾ ਭਰੀਜੇ ਦੇ ਪਿਛਾਹ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਈ ਵਿਚ ਰਗਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸੁਤਾਅ ਵਿਚ ਆਏ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਭੜੀ ਮੈਂਦਰੇ ਤੋਂ ਸੁਰਤ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਚੰਗਾ ਮੈਂਦਰੇ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

P.T.O.

ਪੰਤ-ਸਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ :-18. ਰਾਹੀ-ਟੋਰ:-

ਮੁੱਖ-ਨੀਚੇ ਜੇ ਮੁੱਤਾ

ਤਮਵੀਰਾਂ ਦੇ।

(I) ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ

→ ਇਹ ਰਾਹੀ-ਟੋਰਾ ਮਾਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਧਾਰ-ਪ੍ਰਮਤਰ
‘ਮਾਰਿਤ-ਮੁਖੀਆ’ ਵਿਚ ਦਰਜ ਰਹਿਤ ‘ਮੁਖੀ ਸਿਉਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ’
ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਨਾ ਬਿਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ‘ਪੰਜਾਬੀ-ਚਾਉਰ’
ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ
ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਤਰਾ ਨਾਮ ਸਿਉਣ ਵਾਲੀ ਬਾਥਿਆ ਹੈ।

(II) ਵਿਸ਼ਾਖਿਆ

→ ਰਾਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ! ਜੇ ਉਂ ਮੁਖ ਦੀ
ਨੀਚੇ ਮੋੜਾ ਚਾਉਰਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਚਾਉਰਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਰਾਹੀ ਦੀ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਣਾਮੀ ਨਾ
ਹੀ ਰਿਹਿੰਦੀ ਗੁਣਾਮੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਮੁਖ ਚਾਉਰਾ ਹੈ
ਪਰੰਤੂ ਮਾਨ ਅਤੇ ਮਹਿਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।
ਗੁਣਾਮੀ ਦੇ ਤੌਰਕੇ (ਦਰਜ਼) ਨਾਮੋਂ ਤਾਂ ਫਰੀਦ ਦੇ ਦਰਜ਼ੇ ਦੀ
ਭਰੇ ਹਨ ਬਿਨੇ ਮਾਤੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਮ ਹੈ। ਗੁਣਾਮੀ ਵਿਚ ਜੇਕਰ
ਰਾਹੀ ਗੁਣਾਮੀ ਨੇ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਨਾਮ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਉਹ ਪੈਂਦੇ ਨੀਚੇ ਰਹ ਜੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਤਮਵੀਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬਚੇ ਮਾਫੀ
ਮੰਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

P.T.O.,

ਪਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਦਤ ਅੰਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਸੰਖਿਆ

ਪਰੀਖਾਰੀ ਉੱਤਰ

(iii) ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਿਰ ਹੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਸੁਖਮ-ਜ਼ਖਮ
ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁੜ੍ਹਤਰਾ ਦੀ ਮਹਿਤ ਪਰ ਮਾਫ਼ਿਰਾ
ਜ਼ਰੇ ਧਿਅਮ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ।

(iv) ਜੋਧੇ ਮਧਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ:-

- (i) ਧੰਦੀਲਕ - ਗੁਜ਼ਾਰੀ। (ii) ਖੁਸ਼ਾਮੀ - ਗੁਜ਼ਾਰੀ।
(iii) ਜਿਹੜਾਈ - ਨੀਵੀਂ ਜੀਵੀ। (iv) ਖੁਸ਼ - ਖੁਸ਼।

BSER-18/2026

19.

ਘੋਰਤੀ - ਪੱਤਰ

ਮੇਰਾ ਵਿਖੇ,

ਸ਼੍ਰੀਮਤ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪਲ ਮੁੱਖ ਅਧਿਐਸ਼ਾਪਕ ਜੀ,
ਡੀ.ਜੀ.ਐੱਮ. ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ,
ਪ੍ਰਧਿਅਾਣਾ।

ਵਿਸ਼ਾ:- ਉਹ ਦੋ ਵਿਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਫੁੱਟੀ ਪੈਣ ਕਈ।
ਸ਼੍ਰੀਮਾਤ ਜੀ,

ਘੋਰਤੀ ਤੋਂ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ
ਦਮਦੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਾਂ। 5 ਮਾਰਚ 2026 ਨੂੰ
ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਉਹ ਦੋ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹੇ ਰਿਹਾ ਗਿਆ।
ਇਸ ਖਾਤਰ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਮਾਹੀ ਉਪਰਿਥਾਂ ਵਰਣ ਕਈ
28 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 4 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਹਿੱਰ ਜ਼ਰੇ ਦੀ ਫੁੱਟੀ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਵਿਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੱਖ ਤੋਂ ਜੀ
ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਉੱਧਰ ਅਮਰ ਕਰੀ
ਉਹ ਵੇਵਾਂਗਾ ਪਤੇ ਨਿਅਮਤ ਅਧਿਅਕ ਜਾਗੀ ਜੋਧੇ ਦੀ ਵੇਸਿਮ ਵਰਗੇ।

P.T.O.-5

परीक्षक द्वारा
प्रदत्त अंक

प्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

1
14281
20
27/02/2026
10

हिम खाऊ उमी में हूँ इटी देह ही रिया रहे।
घेनड़ी में हि उमी में हूँ हि रूठे ही इटी
दे हिउ। मैं भाप ही ही पंढारी जेहंगी।
पंढार मरिउ।

भाप हा भागिआरही,
र.ख.ग.।
समाउ - 10 ही।

प्रेम-उत्तर

हिमाधी हा मेला

“मेले हे तु रीम पॅरे पुड, पुँप 'हे निरमे पॅरे।”

(i) साह-पडाह :-

उगउ हेम रुँ मँमाप हिउ भापहे
डिउगगां भडे मेफिभां खरे यूमिँप हैं। हिंवे रूठे
रेही-न-रेही मेफिभां ही रूठर पंगी उरिंही हैं। उगउ
हिंवे रूठे पंगी हे भापहे हिमेम मेले रूठ। मेफिभां
ही गिहरी हिउ पंजाप हा कां चडू भाउरी हैं। हिंवे
मागी हा मेला, हिमाधी हा मेला, हुमरिआ भापि भतेर
मेले पंगरे रूठ। हिंहां हिउ 'हिमाधी हा मेला' मँउ उं
धाम खता उधरा हैं। हिउ पंजापहिंभां हा रूठमन-
पिभागा डिउगग हैं।

P.T.O.,

(ii) हिमाची मनाउट्ट का ममां :-

हिमाची का मेका हिमाच
मरीचे दे मंगमर हुँ 13 अर्थ (मंगमरी मरीका) हुँ
मनाहीना तांता हैं। हिम ममें रहरां यर ताहिना
रुह अउे हाकी पाउट्ट का ममां हुँ हैं। रिमाहि हिमाची दे
रिह द रहर हुँ हुँ पाउट्टा जेहिना गाउटा हैं :-
“उ नटा! भाही हिमाची, रहरां ही मुर गयी गयी।”

(iii) हिडिगमिर मण्डट :-

हिमाची का डिडिग मम उेर डे
डां रिमाहां का डिडिग हैं यरुं रुह रिडिगमिर मण्डटा
हिम हास रुडर दे राउट्ट रिग रुह यरुकिउ जे गिना हैं।
हिं डां रिग हैं रि 13 अर्थ 1699 हुँ गुगु गीयिट मिथ
नी ने मुगस रेम दे हिंय फलुह फली अंगी भाहे
मिथां हुँ अमिउ इस डरां दे 6 मिथ 1 मनाहिना अउे
धेअउ अमिमा डिडिगा । भाय ने डिगां नास वसी रे घेठ
रे उल्ल द ही इरिभा ।

हिम उें रिमाहा हिमाची दे रिह रिह रगरहार
प्यटहा ही हायमी मी सहे मंगमर रुमउ दे पमवे बहे
मिमाउ जहेरे डिह जगां पैरां हुँ ताह देही यही । 13 अर्थ
1919 हुँ हिमाची मनाउट्ट फली पैर सकिनाहका घाम डिह यूने
मह मिथ सलस लाहि ने गीकी चकटा रिउे मी ।

(iv) मेले का रिमू :-

हिम हिमाची दे मेले डिह मंजी रेहर
देखटु जेगा हीरी हैं। डिह उगां-उगां दे यंयुडे, मास,
उमासे, खेड, इराहां भाहि हीरे रु। मेले ही हिमेम

R.T. 10

ਪਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਦਤ ਅੰਕ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਸੰਖਿਆ

ਪਰੀਖਾਰੀ ਉੱਤਰ

ਗੋਹਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੁਰਤਸਰ ਆਦਿ ਦੇ ਹਿਸਾਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੀ
ਜੋ ਸਿੱਖੇ ਪਹਿਲਾਨਾਂ ਦੀ ਰੁਸਲੀ ਆਖਾਏ ਵਿਚ ਜ਼ਰੀ
ਫੇਖਣ ਪਈ ਪੈਰ ਦੁੱਗੇ-ਦੁੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ
ਧੰਘੜੇ, ਖੇਡ ਆਦਿ ਧਰਿਆ ਦਾ ਮਨ ਘੀਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ
ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ~~ਚ ਗੋਹਰ ਘਾਹੇ ਰਹੀ ਪਹੀਰਮ ਆਉਂਦੇ~~
ਫਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ:-

“ਘਾਧ, ਘੁਛੇ, ਜਠਾਨ ਮੇਰੇ ਚ ਆਏ ਨੇ।
ਫੁੱਧ-ਫੁੱਧ ਹੀਝਾਂ ਨੇ ਮਾਹੇ ਜਗਾਏ ਨੇ।
ਭਾਉਂ-ਭਾਉ ਟਿਧ, ਭਾਉਂ-ਭਾਉ ਮਾਧ ਨੇ।
ਟੋਧ ਰੇ ਮਭ ਆਧੇ-ਆਧਣਾ ਖਿਯਾਧੇ ਨੇ।
ਇਹ ਗੋਹਰ ਫਿਰਾਧਾਂ ਭੌਰ ਨੇ,
ਮੈਰਾ ਨੇਂ ਹਿੰਗਜ, ਜਿਹੀ ਜੇ ਭਰੀਰ ਜੋ।
ਧਧੇ-ਧਧੀ ਵਿਚ ਜੋਈ ਚਧੇ-ਚਧੀ ਏ,
ਗੱਧ ਨੀ ਧ੍ਰੋਮੀਏ, ਫਿਰਾਧੀ ਰਫਿਏ।”

(V) ਮਿੱਟਾ :-

ਫਿਰਾਧੀ ਦਾ ਮੇਧਾ ਮਭ ਦੇ ਰਿਧਾਂ ਨੂੰ ਹਮ ਪੈਂਦਾ ਜੋ।
ਇਸ ਦੀ ਗੋਹਰ ਨਾਧ ਚਾਹੇ-ਧਾਮੇ ਧੁਮੀ ਦੀਆਂ ਰਿਧਾਂ ਮੁਧਾਈ
ਫਿੰਦੀਆ ਹਨ। ਇਸੇ ਭਗਾਂ ਦੀ ਗੋਹਰ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਦੇ
ਰਿਧਾਂ ਵਿਚ ਆਰਗਧ ਘਣਾ ਫਿੰਦੀ ਜੋ।

ਖੰਡ-੪

16. ਗਜਮਥਾਨ ਦਾ ਮਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰਿਧਾ ਜੋ
(‘ਜਿਓਂਭਾ ਰਿਧਾ’) ਜੋ। ਇਹ ਇਥੇ ਦਾ ਮਭ ਤੋਂ ਧ੍ਰੋਮਿਧ
ਰਿਧਾ ਜੋ।

P.T.O. →

परीक्षक द्वारा
प्रदत्त अंकप्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

सिउँडुग रा रिष्ठा :-

सिउँडु रा रिष्ठा अगदणी यमघउ माफा
 उपाय दाहिमा हैं। हिम हुं नुही मरी हिं वाना
 'सिउँगार' ले घहटाहिमा मी। हिम हा मंघीय
 मेहिमा नाफ हैं। हि घउउ के ममें उरे मोहार
 ही गलथानी बिग हैं। हिम हे घहटा हे गाना सिउँगार
 हे हां उिया हिम हा नां सिउँडुगडु गँध रिष्ठा
 मिमा। हिम हा मउ उं आरुमर हिम राही परमही
 हा मरिह हैं ते हिम नैर घहिमा हैं।

सिउँडु हे रिष्ठे नाफ उँन मारे ही नुडे
 गहा परिका मारा 1803 हिं अफाउलीन भिकरी
 ले ररघाहिमा, टुना मारा 1834 हिं घगार मारा
 ले अडे डिना मारा 1864 हिं अरघा ले ररघाहिमा
 मी। हि रिष्ठा चउ-चुडे यगडुी नाफ धिमा हैं।
 हिम घागे गलमथानी रही दिखरे हैं :-
 "नाडु उं सिउँडुगडु हैं, नैर मउ गड्डेन।"

समाप्तThank you

परीक्षक द्वारा
प्रदत्त अंकप्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

BSER-181/2026

17

परीक्षक द्वारा प्रश्न अंक	प्रश्न संख्या	परीक्षार्थी उत्तर
BSER-181/2026		

परीक्षक द्वारा
प्रदत्त अंकप्रश्न
संख्या

परीक्षार्थी उत्तर

BSER-18/2026

